

אהבת המולדת בשרשרת הדורות

מערך שיעור לט"ו בשבט

קהל היעד: חיילים הגורם המעביר: מ"כ משך השיעור: 30 דקות
אביזרים נדרשים (לא חובה): ניתן לבקש פירות יבשים מהמטבח ולחלק לחיילים בסיום המערך.

מטרות המערך:

מטרת על:

1. העצמת ערך אהבת המולדת ונאמנות למדינה מתוך העיסוק בתכני ט"ו בשבט.

מטרות ביניים:

1. החייל יסביר את מקור מנהג אכילת פירות ארץ ישראל בטו' בשבט.
2. החייל יתאר את מנהג אכילת הפירות כביטוי לשאיפת הדורות לשוב לארץ ישראל.
3. החייל יסביר את שמירת הקשר של עם ישראל שמר לארץ ישראל, במשך כל הדורות וגם בהיותו בגולה, על ידי מנהגים וסמלים שונים.
4. החייל יתאר את הקשר שבין שאיפת הדורות לשוב לארץ ישראל לבין ערך אהבת המולדת שברוח צה"ל ומשמעות הדברים לשירותו הצבאי.

מהלך הפעילות:

חלק א': חגיגת אהבה לארץ ישראל
חלק ב': אהבת המולדת ואנחנו
חלק ג': דגשים לסיכום מפקד

חלק א' – חגיגת אהבה לארץ ישראל

למפקד/ת, שאל את החיילים:

נסו להיזכר במעב של ריחוק מהבית או מהאנשים הקרובים לכם לתקופה ממושכת (כמו למשל במהלך טיול ממושך, או אפילו גם במסגרת העבא – טירונות, אימון וכדו'). במעב כזה, איזה דברים יכולים להזכיר לכם את המשפחה והאנשים האהובים לכם? האם הייתם עושים משהו מיוחד כדי לטפח ולשמור על הזיכרון הזה? (ניתן לכוון את החיילים לתשובות – למשל לקחת אתכם תמונה של המשפחה, לקחת חפץ או מאכל מיוחד וכדו').

אסוף תשובות מהחיילים והסבר:

לפעמים אנחנו במרחק פיזי משמעותי מאדם או מקום שאנו אוהבים ומחוברים אליו. עם זאת, הקשר עדיין נמשך וניתן לעורר אותו ולשמור עליו על ידי אמצעים הממחישים ומזכירים את אותו האדם או המקום.

שאל את החיילים:

מי מכיר את המנהגים השונים של ט"ו בשבט? מה המנהגים שאתם מכירים?

אסוף תשובות מהחיילים ולאחר מכן הסבר ושאל:

ישנם שלושה מנהגים מרכזיים בט"ו בשבט –

1. נטיעת עצים
 2. קיום סדר ט"ו בשבט
 3. אכילת פירות ארץ ישראל.
- נתמקד באכילת הפירות. כשעם ישראל היה בגלות, נהגו יהודים ברחבי העולם לאכול ביום זה מפירות ארץ ישראל. מה לדעתכם מבטא מנהג זה ביחס לקשר של העם היהודי בגולה לארץ ישראל?

אסוף תשובות מהחיילים והסבר:

בדומה לעפייה בתמונה של אדם אהוב, או לקחת מזכרות מהבית והמשפחה המבטאים את הקשר והיחס אליהם, כך נועדה אכילת פירות ארץ ישראל בט"ו בשבט לבטא ולחזק את הקשר והאהבה לארץ.

עבור היהודים בתפוצות, אכילת הפירות בט"ו בשבט היא אחד המנהגים שמעצימים את הקשר לארץ ישראל. מנהג זה נמשך במהלך השנים ומעיד על כך שעל אף שהעם היה בגלות, הוא זכר, ציפה וקיווה לשוב לארץ מולדתו.

שאל את החיילים:

מדוע לדעתכם היה חשוב כל כך לעם ישראל לחזק ולבטא את הקשר אל הארץ, אפילו כאשר היה רחוק ממנה?

אסוף תשובות מהחיילים והסבר:

לעם ישראל יש קשר היסטורי, תרבותי ודתי לארץ ישראל. הארץ היא מולדתו וביתו של העם, בה פעלו אבות ואימהות האומה, ובמשך הדורות לאחר שגלה ממנה בעל כורחו, שאף לשוב אליה ולחיות בה חיים עצמאיים.

ישנן מצוות חקלאיות הקשורות לארץ ישראל ומתקיימות רק בה, המבטאות קשר זה בין העם והארץ. ט"ו בשבט משמעותי ביחס למצוות אלו, בכך שנחשב לתאריך שמבחין בין יבולי שנה אחת לשנה שאחריה. במשך השנים ובמהלך הדורות ראה העם חשיבות גדולה לקשר אל הארץ ותפס את הגלות כמציאות זמנית, אשר אכן השתנתה עם הקמתה של מדינת ישראל.

שאל את החיילים:

בדומה למנהג אכילת הפירות, ישנם מנהגים/מעשים רבים שהתקיימו במהלך השנים וביטאו את הקשר שבין העם אל הארץ. איזה עוד מנהגים כאלו אתם מכירים?

אסוף תשובות מהחיילים והסבר:

לצורך הדוגמא, נביא שני מנהגים נבחרים במהלך הדורות:

1. עמידה בתפילה בכיוון ארץ ישראל. וכך אומר הרמב"ם¹: "היה עומד בחוצה לארץ, מחזיר פניו נוכח ארץ ישראל ומתפלל; היה עומד בארץ, מכון פניו כנגד ירושלים; היה עומד בירושלים, מכון פניו כנגד המקדש...". כלומר, באופן הזה, בכל מקום בגלות פנו המתפללים לכיוון אחד משותף – לארץ ישראל וירושלים.
2. תרומה ליישוב בא"י: כמעט תמיד היו יהודים מעטים שהצליחו להתקיים בדוחק רב בארץ ישראל. קהילות יהודיות ברחבי העולם, נהגו לאסוף כסף לטובת יהודים אלו ובכך לתמוך ולחזק את האחיזה וההתיישבות היהודית בארץ. עם התחדשות ההתיישבות הציונית, הפיצה הקרן הקיימת לישראל בקהילות ברחבי העולם את "הקופסה הכחולה" לאיסוף תרומות לקניית קרקעות בארץ ישראל והכשרתן להתיישבות יהודית.

¹ הרמב"ם (ר' משה בן מימון, 1135-1204) הוא פוסק הלכה, הוגה דעות, רופא ופילוסוף שהשפיע באופן עמוק על ההגות היהודית. כתב את "מורה הנבוכים" מהחיבורים הפילוסופיים החשובים בהגות היהודית בימי הביניים. מפעלו ההלכתי הגדול היה חיבורו של ארבעה-עשר ספרי משנה תורה המסדרים את ההלכות באופן שיטתי, ובו הציג לראשונה התייחסות שיטתית להלכות שנוהגות רק בארץ ישראל בזמן בו עם ישראל מצוי בארצו. בכך הביע הרמב"ם את אמונו באפשרות שעם ישראל יתקבץ מקצות תבל חזרה לארץ ישראל ויקים בה שלטון ריבוני.

חלק ב' – אהבת המולדת ואנחנו

הצג לחיילים את ערך היסוד "אהבת המולדת ונאמנות למדינה" כפי שהוא מנוסח ברוח צה"ל:

"ביסוד השירות בצה"ל עומדות אהבת המולדת והמחויבות והמסירות למדינת ישראל – מדינה דמוקרטית המהווה בית לאומי לעם היהודי – לאזרחיה ולתושביה"

שאל את החיילים:

מדוע לדעתכם הצבא ראה חשיבות בהדגשת אהבת המולדת כערך יסודי? האם כחיילים, היחס שלנו אל הארץ, למולדת, יכול להשפיע על תפקודנו הצבאי?

אסוף תשובות מהחיילים ולאחר מכן הסבר:

היחס והקשר שלנו אל הארץ – הוא אחד הגורמים שמניעים אותנו לפעול ולהגן עליה ועל תושביה. כמו שבעבר, בגולה, כאשר הקשר אל הארץ נשמר וצוין על ידי אכילה מפירות הארץ וכדו' הדבר תרם לשאיפה לשוב אל הארץ ולהקים בה ריבונות יהודית – גם היום, כשאנו עמלים לשמור ולהגן על ארצנו – אנחנו מתחברים אליה, ונכונים לפעול ולעשות כדי להמשיך את קיום העם בתוכה. במעשינו היום יומיים בצבא, אנחנו מביאים לידי ביטוי את הקשר המשמעותי של העם אל הארץ, עליו שמר העם בדבקות גדולה במהלך כל השנים.

חלק ג': דגשים לסיכום מפקד

- עסקנו במשמעותו של ט"ו בשבט בלוח השנה היהודי.
- ביררנו את המנהגים השונים הנהוגים ביום זה, כמו אכילת פירותיה של ארץ ישראל ונטיעת עצים בתוכה ומשמעותם לקשר לארץ.
- דנו במשמעות ערך אהבת המולדת למשימתנו הצבאית.
- סכם את המערך בלשונך והצג לחיילים את ה"אני מאמין" הפיקודי-ערכי שלך לערך אהבת המולדת במשימת יחידתך תוך קישור לתכני המערך.